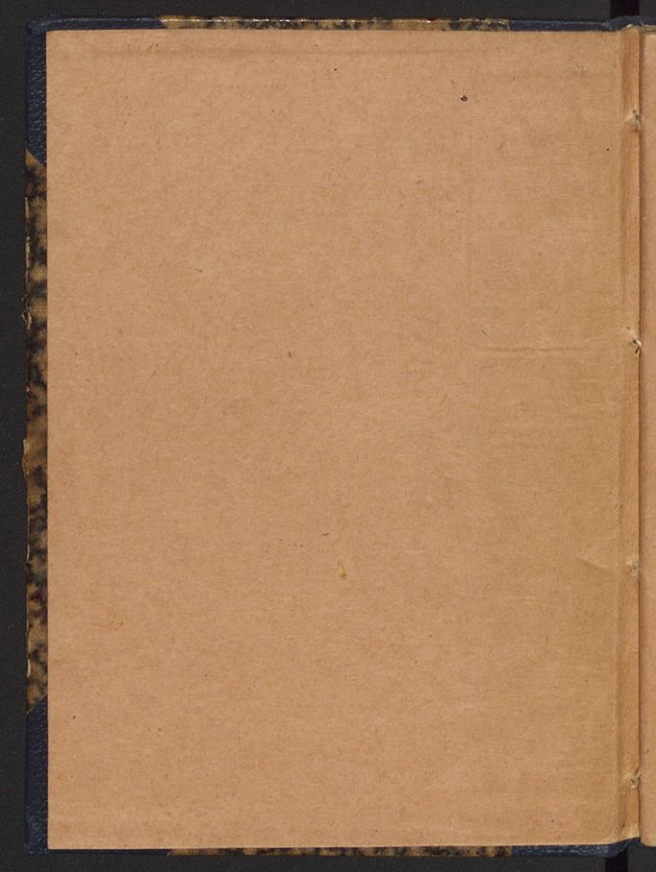

ŠTUD. KNJIŽNICA V MARIBORU

414
/ 1-2

Knjižnica Ljudskega vseučilišča v Celju

I. zvezek

1 Din

Em. Lilek:

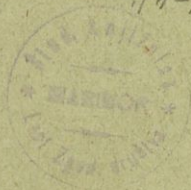
O zabrani alkoholnih pijač

Celje 1922 — Samozaložba

414/1-2

83470

D. 13.V. 1937 order

EM. LILEK:

O zabrani alkoholnih pijač.

I.

Zdravstveni, gospodarski in moralni rezultati zabrane alkohola v Združenih državah Severne Amerike.

Zdravstveni odsek v Ljubljani je poslal tukajšnjemu Ljudskemu vseučilišču 5000 K za predavanja proti alkoholizmu. Amerikanci kot praktični ljudje so uvideli, da se samo s predavanji in poukom o zlih posledicah uživanja alkoholnega strupa ne dosežejo veliki uspehi; zategadelj so se poprieli radikalnega sredstva za odstranitev te rakane v človeški družbi: oni so enostavno z zakonom prepovedali proizvodnjo, prodajo, uvoz in izvoz alkohola.

Da se tudi naša širša publika seznanji z dobrimi rezultati te zabrane na zdravstvenem, gospodarskem in moral-

nem polju v Z. D. S. A., hočem podati prevod članka, ki ga je »Jugoslavenska Njiva« v 1. številki letnika 1922 prinesla iz pariškega tednika »Le Progrès Civique« (iz št. 10., 17. in 31. dec. 1921).

»Alkoholizem je poleg vojne, največje zlo človečanstva; on vstvarja zločince in zločine, degenerira rodove in nacije, ubija zmisel za zdravo in čisto telo, za obrazovanje, za štedljivost, za obitelj in človečanstvo. Alkoholizem upropašča zdravje in zakržljava raso, in kar je glavno, on uspavljuje vest in voljo ter postane s tem glavna ovira društvenemu napredovanju ljudskega roda.

V južnih državah »Zjedinjenih držav Severne Amerike« hoteli so prepovedati porabo alkohola, ker strašno deluje na lahko upaljive črnce, ki pijani grozno razsajajo; v severnih državah so hoteli isto storiti, ker se je dokazalo, da industrijski delavci manje in po kakovosti slabše delajo, ako so pijanci. Razventega izgleda, da je pri ameriškem narodu, ki rad vse pretirava, tudi pijanstvo pretirano, da Amerikanec pije samo zato, da se opije kot svinja, čemur so morda vzrok tudi klimatske razmere: v zimski dobi sibirski zima,

po leti pa afrička žega. Proti alkoholizmu so nastopila najprej antialkoholna društva, ki so včasih delala s stotinami milijonov dobrovoljnih prineskov za pobijanje pijanstva in ki so zbirala v svojo sredino vse ljudi dobre volje brez razločka na strankarsko pripadnost. Prof. Apleton, pisec tega članka v francoski reviji, spominja, kako so Wilsonovi pristaši pri zadnjih volitvah glasovali za sedanjega predsednika Hardinga samo zato, ker so Wilsona podpirali fabrikanti alkohola.

Borba proti alkoholizmu se je vodila v Ameriki celih dvajset let. Najprej so antialkoholiki uspeli, da se je fabricacija in prodaja alkohola prepovedala v pojedinih mestih, potem pa tudi v celih državah. Ali zveza fabrikantov alkohola je preganjala sodnijskim potom vsako zabrano alkohola kot protiustavno. V Ameriki morajo namreč sodnije verificirati vsaki zakon v tem pogledu, da li je v skladu z ustavo. Ali Vrhovna Sodnija (High Court) je stalno odbijala proteste proti prepovedi alkohola. Tako se je po dvajsetletnem marljivem in vztrajnem delovanju antialkoholikov odgojila generacija, ki smatra pijančeva-

nje za boleest, lenost, nemoralnost in zločin.

Pod uplivom antialkoholične propagande začel se je tudi poslovni svet zanimati za vprašanje: je-li vživanje alkoholne pijače škodljivo ali ne? Oč antialkoholikov sestavljeni podatki so dokazali, koliko nesreč se dogaja v trgovini in prometu zaradi nepazljivosti kakega pijanca (požari, nesreče na železnicah in parobrodih) in koliko je nezgod v fabrikah radi krivde alkoholikov. Na temelju takšnih štatističnih podatkov so počeli delodajalci pri sprejemanju delavcev v službo vprašati: Piješ-li ali ne piješ? Najprej so nehali sprejemati delavce za delo, ki zahteva veliko pazljivost; potem pa sploh za vsako delo, ker je fabrikant izračunal, koliko ga manj stane zavarovanje treznih delavcev, pri katerih se redkokdaj dogodi kakšna nesreča. Zavarovalna društva so sama opazila, koliko prištedijo, ako zavarujejo trezne delavce; zategadelj pa so tudi ona pristopila anti-alkoholnemu pokretu. Eno od njih je poslalo svojim agentom 7 milijonov anti-alkoholnih brošur, pisanih v sedmih jezikih! Sčasom so se tudi delavci pridru-

žili temu pokretu; »Zveza lokomotivnih voznikov« ni izplačala nobenemu članu podpore, ki se je zbog pijanosti ranil, razbolel ali pa umrl. Zveza lekarjev izbrisala je leta 1915 za ameriške lekare alkohol iz liste službenih zdravil. Konечно so tudi žene, katere so dobile pravo glasovanja, pristopile antialkoholni propagandi in ravno one so postale in ostale najstalnejša in najodločnejša antialkoholna vojska. In tako je do leta 1918 bila provedena zabrana alkohola v 27 državah (te so se imenovale dry-states = suhe države); mnoge države in mnoga mesta so do tistega časa vsaj omejila fabrikacijo in prodajo alkoholnih pijač. Zdaj pa so se selili pijanci v t. zv. »mokre« države (wet-states), katerih je bilo takrat 21; v teh so mogli piti po svoji volji. Zategadelj pa so v zadnjih letih osredotočili ves napor na to, da se v parlamentu sklene zakon, po katerem ima biti prepovedana fabrikacija in prodaja alkoholnih pijač v vseh združenih državah (48). Decembra 1914 so zmagali antialkoholiki v poslanski zbornici z absolutno večino ali ne z dvetretjinsko. Toda ko je Amerika stopila v svetovno vojno (1914—1918), je bil decembra 1.

1917 sprejet predloženi zakon s potrebno večino v obeh zbornicah, v poslantski in v senatu. Priznalo je zakon 45 držav. Glasi se: »Leto dni po odobrenju tega zakona, prepovedana je na celera področju Združenih držav **fabrikacija, prodaja in transport vsake opojne tekočine, jednako tudi njen uvoz in izvoz**«.

Proizvajalci alkoholnih pijač in gostilničarji so napeli vse svoje moči, da bi preprečili izvrševanje sprejetega zakona. Zahtevali so, da se alkoholska zabrana ukine iz »socijalnega usmiljenja«, da nesrečni človek vsaj v opojni pijači pozabi na svoje težave! Ker si je zdaj tudi potom tihotapstva težko dobiti alkohola, gredo bogati Amerikanci, ki si želijo dobre kapljice, v Kanado ali pa v Evropo, ker v ogromni državi, ki šteje čez 110 milijonov stanovnikov, ne najdeš nikjer ni jedne gostilne, ni jednega mesta, kjer bi mogel dobiti kapljo vina ali žganja. Mladina je v Zdr. D. S. A. že popolnoma izgubila strast za uživanje alkoholnih pijač. Slučaji zaporov radi pijanosti so padli od zabrane alkohola za 70%, to je štirikrat manj, kakor pod alkoholnim režimom.

Poprej je delavec na potu od fabrike do doma zapil v gostilni $\frac{1}{2}$ in še tudi več od svoje tedenske mezde, zdaj pa prinaša celo domov. Zdaj ameriksanske gospe tožijo, da ne morejo priti do perice, služkinje ali postrežnice; poprej so morale žene in hčerke delavcev, ki so svojo plačo zapili, delati izven svoje hiše, da s težkim delom vzdržujejo sebe in druge člane obitelji, zdaj pa, ko donese mož, odnosno oče, celo svojo plačo domov, neče nobena žena delati izven svoje hiše. Danes imajo ameriški delavci, ki so poprej vse zapili, več tisoč dolarjev v bankah, v stanovanju pa moderno pohištvo, glasovirje, fonografe, telefone i. dr.

Alkohol je brat blaznosti. Pred vojno je odpalo na 100.000 stanovnikov črez 6 blaznih, l. 1920 pa samo eden. Srednje število onih, ki so v Newyorku pred vojno vsled vživanja alkohola zblazneli, je znašalo 574, a leta 1920 jih je bilo samo 122. Število blaznih v celi državi se je zmanjšalo za 6%, odkar je uvedena zabrana alkohola. V Newyorku je znašalo pred vojno srednje število smrtnih slučajev zaradi alkohola 588, a leta 1919 samo 176, čeravno je medtem

število stanovnikov silno poskočilo. V 14 velikih mestih je bilo leta 1920 število smrtnih slučajev radi uživanja alkohola šestkrat manjše kakor pred vojno. Ali mesto uživanja alkoholnih pijač se je povečalo uživanje mleka za 100%, tako da porabi danes vsaki Amerikanec poprečno na leto okrog 200 litrov mleka.

Jako povoljno je uplivala zabrana alkoholnega uživanja na zločinsko nagnjenje stanovnikov. Zločini so se v celi državi zmanjšali letno za 45%! V državi Newyorku je bilo deset let pred prepovedjo alkoholnih pijač okrog 105 tisoč zločinov na leto, leta 1920 pa samo 59.000, čeravno se je v tej državi število stanovnikov zelo povečalo. Društvo za »Zaščito dece v Čikagu« izkazuje, kako je število zaporov odraslih, ki so sodelovali pri dečjih zločinih, padlo za 47%, a neki sodnik (F. A. Bullock) izpoveduje v svojem izvestju, da je v obsegu njegove sodnije za deco palo za 80%! Neka enketa, ki je imela pregledati jetnišnice v 14 državah in 200 grofijah, je ugotovila, da je bilo 1. julija l. 1918 v zaporih 8250 kašnjenecv, a 1. julija l. 1920 samo 5350.

Protivniki alkoholne zabrane so prerokovali gospodarski polom, ker je na temelju antialkoholnega zakona zaprta ablast **brez odškodnine** 236 tvornic alkohola, 1052 pivovarn in 130.934 gostilen! Vsa ta podjetja so potrošila na leto 188 milj. bušlov žita (1 bušel = 36 litrov), ne računajoč sadje in sladkor; od njih je živelo $1\frac{1}{2}$ milj. ljudi; porabila so na leto 20 milijonov q premoga, proizvajala na leto 900.000 vagonov pijače in zaposlovale 240.000 železniških uslužbencev. K temu še treba prišteti veliko število sodnikov, orožnikov, stražnikov in jetniških paznikov, katere bo treba iz službe odpustiti, če ne bo več pijancev! Pa vendar ni prišlo do prerokovane gospodarske krize. Na trg je prišlo več žita, sladkorja in sadja; vse zdrave in koristne industrije so zdaj boljše delate, posebej pa industrija hrane in obleke, ker svet je začel po alkoholni zabrani bolje jesti in se boljše oblačiti. Tudi prejšnji fabrikanti alkohola in pive izvršujejo danes koristnejša dela: oni izdelujejo goreči špirit, kemijske proizvode, sladki sirup i. dr. Gostilničarji pa so otvorili trgovine, ter prodajajo danes obušarstvo in obleko delavcu, katerega so

včeraj zastrupljali z alkoholom.

Združene ameriške države so dale s svojo antialkoholno reformo celemu svetu dozdej še nedoživljen primer vztrajnosti in skupne energije. Ali revolucionarna reforma še ni celo osigurana, ker ameriški visoki krogi, posebno pa finanjska aristokracija, agitirajo za povratek alkohola. Svojo zahtevo po odpravi alkoholne zabrane opravičujejo s sledečimi razlogi: z zapiranjem gostiln se ubija društvenost, ki pomiriuje društvene sloje; korist gostilne obstoji v tem, da delavec v raju pijanosti pozabi na pekel življenja; da se v vinu potapljajo društvena sovraštva in da bo delavec, če ostane sam in trezen, začel razmišljavati o slabih življenskih razmerah ter vsled tega postal anarhist! Ali nobeden teh kapitalistov še dozdej ni povedal prave resnice, namreč: narodne pijavice se redijo samo na pijanem, neumnem in nenaobraženem narodu, in da se s treznim narodom in z narodom, ki misli, ne more vsak tako lahko igrati.

Gornje statistične številke nam najbolj dokazujejo dobre posledice alkoholne zabrane v Zj. D. S. A.: **zdravstveno stanje** stanovništva se je znatno iz-

boljšalo, vzdignila se je **moralna** dece in odraslih ter s tem zmanjšalo zločinstvo (kriminaliteta), zavladalo je **blagostanje** v delavskih hišah, v katerih je poprej vladala beda!

Tudi hrvaški list »Priroda« prinesel je v 2. št. tl. ugodno poročilo o zabrani alkohola v Zjed. D. S. A., ki se glasi: »Zabrana alkohola v Zj. D. S. A. razširila je svoj **blagoslov nad celim narodom**. V državi Massachusetts bilo je prej 26 kaznilnic popolnoma napolnjenih z delinkventi, danes pa so kaznjenci zaprti samo v 5 kaznilnicah. Popravilišče v Cincinnati ima namesto 350 vznikov samo 75 in prištedi s tem državi 40.000 dolarjev na leto. V državi Ohio je vloženo po alkoholni zabrani 6½ milj. dolarjev več v hranilnice kakor poprej v istem času. Ljudje zahtevajo zdaj dobre knjige in časopise, trgovine tudi dosti boljše prodajajo, gledališča so polna, žganjarne in pivovarne tudi niso propadle, ampak so svojo obrt spremenile in razširile; mnoge od njih napravljajo zdaj sirup iz slada in zaposlujejo 10 krat več delavcev, kakor pred alkoholno zabrano, ne proizvajajoč več strup svojih someščanom ampak krepko hrano.«

II.

**Predlogi za pobijanje pijanosti pri nas
Slovencih.**

Ker imamo mi Slovenci žalibog največ pijancev, nastane za nas važno vprašanje, kako in s kakšnimi sredstvi hočemo mi odpraviti zastrupljenje našega naroda z alkoholom. Na isti način in z istimi sredstvi, kakor Američani!

1. Mi moramo po mestih in na deželi osnovati **antialkoholna društva**. Pri osnovanju takih društev moramo vsi sodelovati: stari in mladi, moški in ženske, duhovniki in učitelji, uradniki in župani, kmetje in meščani — sploh vsi, katerim je mar obstanek in napredek našega naroda in celega človečanstva. Pri teh društvih morajo biti zastopani vsi naši društveni sloji brez razlike vere, narodnosti in strankarske pripadnosti.

2. Po teh društvih moramo s predavanji in s spisi o zlih posledicah uživanja alkohola delati **propagando za alkoholno abstinenco**. Za to delo so na deželi na prvem mestu poklicani duhovniki, učitelji in župani.

3. Za poglobitev te antialkoholne propagande moramo pridobiti vsa žen-

ska društva, sploh ves ženski spol. V Ameriki gre za odpravitev alkoholnih pijač posebna zasluga ravno ženskemu spolu, in to na prvem mestu delavskim ženam.

4. Da zamore ženski spol to propagando uspešno izvrševati, moramo ga vsi antialkoholičarji podpirati v njegovih težnjah po aktivni in pasivni volilni pravici, po državno-pravnem izenačenju z moškim spolom, kakor so ga žene že dosegle n. pr. v Združenih državah Sev. Amerike in tudi na Nemškem po ustavi iz leta 1919. V Združenih državah S. A. so mogle ženske s svojim glasom še le takrat odločilno delovati na uzakonjenje zabrane alkohola, ko so dobile volilno pravico.

5. Naše upravne oblasti naj ne podeljujejo več nobenega novega dovoljenja za produkcijo, prodajo in uvoz alkoholnih pijač.

6. Naj se gostilnam prepove točiti alkoholne pijače vsaj ob nedeljah in praznikih za časa službe božie, to je cel dopoldne in popoldne od 14. -- 16. ure. Ker se skoro polovica vseh zločinov dogaja ob **nedeljah** in od teh dve tretjini v gostilnah, bi trebalo po vaseh ta dan

zapreti vse gostilne. To pa se naj brez obzira zgodi vsaj v tisti gostilni, v kateri se dogajajo ponovni pretepi in uboju.

7. Po 22. uri naj bo točenje alkoholnih pijač povsod prepovedano.

8. Nobeden gostilničar ne bi smel svojemu gostu za pol dneva več ko $\frac{1}{2}$ l vina ali piva natočiti.

9. Noben gostilničar ne sme že pijanega gosta sprejeti in mu postreči z alkoholno pijačo.

10. Za vsakega pijanega gosta je gostilničar soodgovoren.

11. Naj se takoj zaprejo gostilne in kavarne, ki se ne bi držale teh ali sličnih predpisov.

12. Pijanost ne sme veljati pri sodnji kot olajševalni razlog za počinjeni zločin ali prestopok. Narobe, **pijanost mora kot pregreha proti društvenemu redu biti kaznjiva!** Naj naše sodnijske in upravne oblasti strogo in brezobzirno uporabljajo § 1., § 2., § 6., § 7., § 8. in § 9. austr. zakona o pijanosti, razglašenega pod št. 67 D. Z. L, in naredbo ministra za notr. zad. z dne 13. nov. 1919, št. 752.

13. Naj delajo vsi antialkoholičarji na to, da naša skupščina čimprej sklene zakon o zabrani proizvodnje, prodaje,

uvoza in izvoza alkohola za celo našo državo.

14. Zadnji in najvišji cilj vsem anti-alkoholnim društvom mora biti ta, da vsaj po 10 letih ne najdemo več v naših krajih nobene žganjerije, ni pivovarne, ni gostilne, ni kavarne, v kateri bi se točila alkoholna pijača. Za teh 10 let imajo sedanji škodljivci narodnega zdravlja in blagostanja ter kvaritelji narodne morale zadosti časa, da si poiščejo delo, s katerim bodo narodu na korist pa ne na njegovo zdravstveno, gmotno in moralno škodo.

15. Da se gornji cilj doseže, poklicane so na prvem mestu naše zdravstvene, upravne, zakonodavne in sodnijske oblasti, da storé vse, kar je v njihovi moči, — in one imajo moč, da prisilijo narod na vršenje predpisov. Brez njihove pripomoči bodo pri odraslih ostala vsa predavanja o škodljivosti alkoholnih pijač s 95% prazen bob!

Ker pride po alkoholni statistiki za Slovenijo v letu 1920 (v »Prerod« št. 1—2, l. 1922) pri nas že na eno osebo 185 gostiln, na 308 oseb pa ena točilnica žganih opojnih pijač; če odpade pri nas na eno osebo povprečno na leto blizu 50

litrov opojnih pijač v vrednosti okr. 1300 kron; ker je pri nas čez 6000 gostilničarskih obrti; ker se je leta 1920 pri nas popilo blizu $\frac{1}{2}$ milijona **hektolitrov** opojnih pijač v znesku $1\frac{1}{2}$ **milijarde** kron; ker so lansko leto v eni vasi v **enem** dnevu ob otvoritvi nove tretje gostilne popili in pojedli za 50.000 kron, in celo **šolarji** neke 4 razrednice zapili za pol leta čez 10.000 kron, — je zares že skrajni čas, da »Sveta vojska« z vso odločnostjo in vnemo vmes poseže in da se gibanje za prepoved točenja alkoholnih pijač razvalovi z največjo naglostjo in silo v vse vasi naše Slovenije!

